

N. 19594/21 1945

JANUARIO-JUNIO 1945 · TOMO XXI · N°1 (140)

PROGRESO

Progreso fondesis da Profesoro Louis Couturat,
Collège de France, en 1908. Ol konsakresas a la
propago, a la libera diskuto ed a la konstanta per=
fektigo di laLinguoInternaciona. Progreso editesas
kom la oficala organo di la

UNIONO POR LA LINGUO INTERNACIONA
(IDO = ESPERANTO REFORMITA)

PROGRESO

Oficala organo dil Uniono por la Linguo Internaciona (Ido=Esperanto reformita). Konsakrata a la propago, libera diskuto e konstanta perfektigo di la Linguo Internaciona. Fondita da Profesoro Louis Couturat, Collège de France.

JANUARO - JUNIO 1945 • TOMO XXI • N° 1 (140)

Suzanne Lafay †

Komence di ca yaro la fristiganta novajo atingis ni pri la morto di nia Parisana samideano siorino Suzanne Lafay. Omna Idisti savas, qua doloriganta perdon por nia movado to signifikas. El laboris sencese e nefatigeble en la Franca Ido-movado, ed el asistis preske omna internaciona Ido-kongresi dum la lasta 20 yari. Ni bone memoras ta simpatioza Idistino, qua sempre savis kurajigar ti qui komencis dubitar e shancelar en lia konvinkeso pri la futuro dil mondlingual movado. Ti qui demandis informo o servo de el, nultempe esis decepita, nam el sempre respondis afable e komplezeme.

Lua lasta letro a ni Suisi es datizita per 15. februaro 1944. En ta letro el expresis lua ferma konvinkeso pri balda liberigeso di lua patrio, ed el komunikis anke, ke lua sanesala stando ne esis tro bona.

Siorino Lafay mortis ye la 14. septembro 1944 pro kordiokrizo. El darfis ankore vidar la liberigeso di lua amata patrio.

La redakteri di Progreso sincere kondolas elua familio e nia Franca samideani.

Lua lasta letro a ni esis akompanata da texto e noti pri Ido-marcho (kantita dum la Parisana kongreso 1937) e da altra marcho: „Libereso 1944“, ed el sendis anke la sequanta aforismo:

Agi e standi

Pesimismo = perdir certena fido, la sufro inkluzita

Optimismo = preparar la futuro, la rido inkluzita

Penso = judikar pri la homala posibleso, la kanto inkluzita.

Un sola mondo-helpo-linguo

Ye l'inicio dil autoro di ca artiklo, ilqua til nun aparten ankore nula helplinguala grupo, ma interesas su pri la helplinguoproblemo, ye la mezo di julio 1944 eventis en Olten (Suisia) libera diskuto inter tri membri dil grupi Esperanto, Ido, Occidental.

Al inicianto di ta kunveno es simple nekomprenebla, ke mem en Suisia tri helplingui propagesas un apud l'altra o mem un kontre l'altra. La *skopo* di *omni* es ya certe un *sola* helplinguo.

Ek ta konvinkeso lu facis dum la kunveno la propozo, ke la tri grupi konsiderez la sequanta propozo: Per neutra komisitaro di agnoskita linguociencisti la maxim bona dil tri lingui selektesez, ed olca pose, tale quale ol es nun, esez adoptenda, propagend e developenda.

Se anke pri plura punti l'opinioni dil partoprenanti ye ta unesma diskuto divergis, de nula latero provis kontestesar, ke lo maxim bona por la komprenigo di omni pov esar nur un sola helpolinguo. Sendubite til la fino nur un sola parsucesos.

Ulo es obtenita: Membri dil helplinguogrupi Esperanto, Ido, Occidental sidis, depos longe ye l'unesma foyo, an la sama tablo e kune diskufis. Esus ya paradoxa, se mondlinguani ne povus interunionar ed interkomprenar.

Qua adportas nova, pozitiv uniono-propozi?

Paul Ambühl, Olten

H. Cornioley tradukis.

Remarki:

1. Me partoprenis, komprenende private e ne kom ULI-funcionero, ta interesanta kunveno.

2. La jeneroz inicio di sr. Ambühl semblas havar la defekto vidar klare la skopo e min klare la voyo e la moyeni por arivar al skopo.

3. Omna sincera, mentale sana mondlinguani regretas la sekret o publika konflikti inter la diversa sistemani.

4. Pri la propozo selektar la maxim bona linguo da neutra komisitaro es dicenda (e me dicis lo en Olten), ke precize ta experimento facesis en 1907. Rezultajo? Ido naskis — Esperanto e l'altra sistemi *ne* mortis. Nam es simpla vereso: Ne suficas proklamar ulo kom maxim bona — oportas anke, ke l'altri kredez lo!

5. Formale es dicenda, ke existas nula posibleso impedar plu o min granda nombro de adheranti di tilnuna sistemo re-

tuzar irga decido e durar la kustumala propago apud o kontre la selektiita sistemo. E tale reala progreso ne facesus, e la problemo trovus nula solvuro.

6. Me expresis nov ideo ye ta kunveno: krear neutra propagokontoro, qua havus la skopo unionar l'esforci di omna bonvolanta mondlinguani apud e super omna personala preferi pri ula sistemo, qua dokumentus solidara fronto koram la publiko, qua probable plu multe simpatius nia idealo vidante nia komun esforci vice la tilnuna (e prezenta) barbarala metodi sordidigar nekomod adverso. Ta kontoro devus furnisar la propagili di omna mondlingual organizuri ad omna interesiti. Komprenende la propagili kontrolesus da komuna komitato pri lia korekteso. — Ta ideo trovis la simpatio dil asistanti.

7. Per letro dil 4. 11. 1944 sr. Ambühl komunikis, ke segun la respondi ricevita lu mustas regretinde konsiderar sua esforci kom vana. Lu reprochas al „kompetenta porteri dil mondlinguala grupi“ interkombatar vice kunlaborar. Pri mea persono me opinionas havar la yuro refuzar tala reprocho. Depos multa tempo me probis e probas evitar konflikti kun mondlinguani en altra kampeyo. Komprenende la paco ne dependas de me sole. La poeto dicas: „Povas la maxim pio ne vivar en paco, se al mala vicino ne plezas.“

8. Nia devo es klara: propagar Ido per polita metodi, ne lasar su sufokar, konstante montrar la sincereso di nia esforci, nulmaniere stagnar.

H. Cornioley

Pro quo la komerco et la trafiko montras nul intereso por la helpo-linguo?*

Sro. Cornioley distingas tri grupi di mondlinguani, t. e. ti qui praktikas Ido

1. pro filologial intereso
2. pro mirealista, miidealista intereso (praktikal apliko)
3. pro pura idealismo (pacifisti)

Nia komento es direktat al duesma grupo, t. e. a la Idisti, qui konsideras la L. I. nek kom filologiala experimento nek kom religioze adorata idealo qua adportus a la homaro komplete feliceso e mondopaco eterna. Ta samideani vizas per la mondlinguo instrumento destinat a la racionaligo dil linguala trafiko kun personi parolanta altra matro-linguo. Fakte, malgre ica realista skopo necesas bona quanto de idea-

*videz Progreso No 139

lismo, por ke sakrifikez sua libera tempo a tala afero. Lia esforci similesas kelke a ta di inventisto, qua dum multa yari okupas su pri sua inventuro kun semblanta ne-suceso. Preske omna ta inventisti konsideresas kom utopisti, fil ke li sukcesas.

Sro. Cornioley konkluzas juste, ke en la nuna tempo restas nul altro facenda kam montrar al realisti la realeso di nia idealo. Oportas nun examinar, quamaniere ni facos to. Ni vidis ke la nemediat apliko dil L. I. es ankore revo, pro ke la kazo, en qua la sendinto e la ricevanto di komercala letro es mondlinguani, praktike ne ja o rare existas. Ma to ne ekkluzas ke per la L. I. ni ja nun povas atingar certena praktikala skopi! Se ni nur pensas a la difero inter la *nura kompreno* di stranjera linguo, ofte atingebla pos studio di poka hori, e la desfacilesos povar *redaktar* en ta sama linguo texto ye ortografiale, gramatikale e stilale korekta maniero, ni povas facile imaginar l'utileso di logikala e simpla helpolinguo por la traduko aden la nacionala lingui.

Me citas konkreta exemplo praktike pruvata. Por l'entra-prezo „Inter-Service“ me bezonis texto samtempe en Franca, Angla, Italiana, Hispana, Sueda e Nederlandana linguo. Me redaktis ol en Ido e sendis la kopiuri al Ido-konsuli, qui tradukis ica texto aden lia matralla linguo. Tamaniere me obtenis texto en 6 diversa nacionala lingui per minima esorcio! Anke l'esorcio mentala di singla Ido-konsulo esis minima, pro ke traduko de klara, logikala helpo-linguo aden lua matro-linguo es facila. Yen praktikal exemplo dil utileso dil mondolinguo en kazo, en qua ol *ne* utiligesas por *korespondar direte* kun exterlandano. Certe ta metodo esus aplikebla en multa kazi, ed ol pokope, nur pokope povus duktar anke al direkt apliko dil L. I. en la korespondo internaciona.

Es nia tasko studiar, quamaniere on povus utiligar tala procedo ye plu granda skalo. L'Ido-konsul-servo riorganizota esus ecelanta organizuro por realigar labor-metodo en ta sinso. Omna Idisto qua dezirus praktikale servar nia skopo, havus la posiblesos facar lo. Se en la komenco tala traduko-servo havus propagala senco, ol povus certe ye eventuala intensivesko servar por helpar plenigar nia propagala kasi sempre vakua. Me komencis redaktar kompleta programo pri la futura aktiveso dil Ido-konsul-servo. Ica programo sendesos tam balde kam posibla ad omna filmuna e futura Ido-konsuli. *J. Kreis-Schneeberger*

Quale esos la tempo venonta . . . pos la milito?

Paradoxo: On kombustis maizo, kafeo, cereali, frukti; destruktis koton-plantaceyi edc., dum ke mili e mili de homi indijas ica vari . . .

L'eterna sorgado ed okupado precipua dil homo esis, esas ed esos la satisfaco dil maxim elementala bezoni dil vivo: Nutrivo, vesto e habiteyo. Fakte, se de ica vivo-necesa vari e havaji mankas irgaloke, on konsideras ol kom indijo, kalamitato, ditreso. E yen, la nuna moderna milito kun sua kruela, nemezurebla e nekomporebla, trista konsequi — rezultinta de balsa, neetikala instinti, falsa pensado dil amasi — to igas, mem koaktas nun milioni pripensar, meditar pri l'aboliso di tal nesuportebla situeso. La nedicebla ditreso di milioni de homi obligas solvar la diversa urjanta problemi *kune per koopero*. Koopero en vilajo, urbo, komuno, stato *ed inter la populi e nacioni!* La milito es apene finita ed on audas ja multa normo-propozi pri plu perfekta, plu felica futura tempi. Ka la homi, la populi utiligos to, quon li tante bitre mustis experiencar per falsa, neracionoza ekonomio e militado? La nechanjebla fakto elementala es sendubite, ke ni es responsiva l'unu vers l'altru, ke omna ento homala havas la yuro natural ed etikal vivar, yes, digne vivar, se lu partoprenas sua labor-tasko en la socio-ordino! Ke ti, qui es advokita decidir pri paco e nov ordino e rikonstruko dil mondo-organizuri memorez bone, ke per lia agi, lia decidi od anke ne-decidi li es semanti por la futuro! To quon li semas, li rekoltos! Frukti matureskos omna-kaze: bona o mala! Le mala esus itere decepto, abutante ad ankore plu kompleta katastrofo e ruino . . . per plu efikiva, plu developita tekniko. — Nombroza es la konsilanti por nova, plu sana, Kristane etikal ekonomio-organizo. Ni omni ja audis pri la libri da E. H. Carr, Atlantiko-Charta, Beveridge-plano, Roosevelt-New Deal, Prof. Keynes, Irv. Fisher, e Cassel-ekonomio-propozi. Pose la social tendenci dil jus mortinta dr. Temple, arki-episkopo en Anglia, l'importanta manifesti dil Kristana pioniro prof. dr. Ude (Austria), la nova libro „Yusteso“ da prof. dr. Brunner (Universitato Zürich), la vorti da L. Boissier en „Vers la paco“. Tre interesiva es anke Mussard, „Laboro e pekunio.“ Citesas hike nur mikra nombro de libri, ma kun ecelanta idei ed argumenti, qui kontenas omna-kaze matura, uzebla propozi. Oportas nur, ke on sincere egardez e diskutef un propozo pos l'altra, ke on decidez punto pos punto per ma-

niero demokrata, kooperala. Prof. dr. Wehberg (docento pri populi-yuro exemple skribas ca-sinse: „La vivo *inter la populi* esez simila a la regulita ordino interna di solida, moderna, progresiva stati; idealo, quan ja havis la du eminenta Germani Emanuel Kant ed Alexander von Humboldt.“

Evidente la presupozu por plu bona internaciona relati es vere oportuna, nam la ciencal-teknikal dati en ca domeno por efikiva idej-, vari- e servico-kambio es plene matura . . . , importas nur aplikar ita spirito di bonvolo, praktikal etiko, predikata depos 2000 yari dal Kristana kirko! Esez aganti, ne nur audanti dil Evangelio-mesajo, imitez la bon exemplo di Argentina e Chile, detestanta milito pro inter-statal konflikti, konstruktanta simbolo e konvenciono pri eterna paco inter la koncernata populi! Exempli pravas posibles!

E. Anderegg-Chevalley

La komuna linguo: Ido

Me parolas Ido, la komuna linguo por omna kultur-populi.

Olim me esis Esperantisto, ma uldie, kande me esis bala-yanta l'imprimerio, ube me laboris, me vidis mikra broshuro inter la amaso di imprimuri. Esis libreto pri Ido. Me balde komprenis ke Ido es multa plu simpla kam Esperanto, e me komencis la studio per mikra kurso por komencanti; pose me abonis kelka Ido-revueti, e nun me lektas ofte multa pagini. Me ja nun experiencis ke Ido ne nur esas la maxim bona linguo por l'internaciona interkambio di la pensi, ma ke lu anke esas tre importanta moyeno por igar progresar amikala relati ed idej pacema inter omna homi di la mondo.

Inter mea Ido-koresponderi esas Angli, Franci, du Suisi ed un Italiano.

Omna nacionala lingui esas tre komplikita e desordinita strukture. Li separas la homi dil tota ter-globo ye multa-speca manieri en izolita grupi, tale ke omna populi e nacioni esas omna-latere cirkondata da preske ne-penetrebla kaoso linguala, qua impedas ni omna-loke mente kontakteskar kun homi di altra naciono. Pro to ni uzas Ido, la moderna linguo internaciona, di qua la naturala elementi, juntita en korekta formi, esas logikale ordinita. La linguo konseque esas facile komprenebla da omna homi.

Esas evidenta, ke per tala linguo la komuniko di la pensi sur la tota mondo divenas extraordinare simpla, imense plu simpla kam per multa des-facila lingui nacionala. *Walter Pannell*

Kroniko

L'uragano qua devastis nia Europa, fine cesis. En nia ruini ta kontinento la vivo e l'espero pokope rinaskas. Anke ni Idisti devas rikomencar nia reciproka relati e nia komuna laboro. Joyigiva signi di rinaskant aktiveso ja arivis, ma me esperas ankore recevar plusa.

Sro. *Julio Manuel Eiroa* (La Plata, Argentina) skribis: Me jus recevis la no. 158 di Progreso, qua pravas unfoye pluse, ke dum ke altra mondlingual movadi ne povis suportar la pezo dil milito e preske desapararis, l'Ido-movado duras lua fratala tasko danke l'entuziasmo di ti qui ne cesas kombatar favore verko tante nobla.

Sro. *Erland Bengtsson* (Suedia): Me recevis recente Progreso e dankas vu pro vua fervoro e laborkapableso. En mea urbo me havas mikra kurso por mea dicipuli en la skolo. Ma komprenende me havus suceso plu granda, se me povus stimular li per korespondo exterlandala. Ma nun me mustas vartar til plu apta tempo. Ni Sueda Idisti vivas komplete izolita de la altra Idisti ecepte la Suisi.

En la lasta semano me esis vizitata da Eriksson (Västerås), Röh-nisch (Örebro) e Bror Jansson (Skottorp). Li esis optimista pri la futuro malgre omno.

Vu mencionas la biblioteko di sioro past. Schneeberger e vu dicas ke ol povos profiterar dal Idisti. Ka vu intencas vendar la biblioteko o kad vu prestos la diversa tomi al interesati?

(Respondo: Ni ne intencas vendar ta biblioteko, ecepte la verki quin ni posedas duoble. Ma ni prestos la libri a ta Idisti quin ni kococas kom fervoroz e fidela samideani.)

Sro. *Dro. Brismark* (Suedia): Aceptez mea kordiala danko pro Suisa Ido-Buletino. Multe joyigas me audar de nia exterlandana Idoamiki. Anke en Suedia ni esforcas mantenar la intereso pri nia linguo. Restas ankore pasable forta grupo del anciena epoko, qua povos entreprezar la propago pos la fino dil milito. Voluntez salutar la Suisa amiki.

Sro. *E. Philippe* (Paris, Francia): Pro ke vu deziris recevar novaji pri la movado Idisto en Francia, me volas dicar a vu, kom sekretario interimala dil „Société Idiste Française“, ke la movado che ni donas signi nedubitebla di sua rinasko. Le grupo dil *Parisana* regiono riorganizesis. Ol kunvenas ye la komenco di omna monato. La sekretario esas sro. Plassat, Ido-docero en Alfortville (Seine), la vice-sekretario sro. Amiot, injeniero, Paris. En Bourges grupo fondesis, di qua la sekretario esas dlo. Guillaume. Publika kurso balde inauguresos, la docero esos me ipsa. Altra grupo (yuni) konstituosis en Rogny (Yonne) ed altra en Donzenac (Corrèze) pro la fervoroza propagado di sdo. Vinez. Kursi eventas anke en ta du urbeti, facata en olta da profesoro Mengin, en olca da sro. Chalard. Propago facesas anke en Egletons, en Uzerche (Corrèze) ed en Guéret (Creuse). Ni esperas povar balde publikigar revueto imprimata „La Langue Internationale“, qua esos la organo oficala di la S. I. F. La krizo dil papero impedis ni til nun facar lo. Expektanta la instanto oportuna,

me publikigas cirkulerie sendenda ne nur al membri dil S. I. F., ma anke ad omna Idisti Franca e simpatianta, di qui me konocas l'adreso. Ka Suisi deziras korespondanti Idista?

La general asemblo dil *Suis Uniono por la liuguo internaciona* eventis cayare ye la 18. marto en Zürich. On decidis rikomenkar la propago. Sro. Cornioley diskursis pri la temo „La developo dil lingui“.

J. K.

Ofical informi

Kaso-raporto pri 1944

	Revenui	Spensi
Membro-kontributi, aboni, sustenanta pagi dum 1944	Sfr.290.20	Sfr.312.53
Spensi imprimigo e dissendo „Progreso“		„ 14.90
Spensi kasero e vice-sekretario		Sfr.327.43
Konto-movo dum 1944	Sfr.290.20	
Saldo aktiva ye la 31. 12. 43	„ 122.53	
„ „ „ „ 31. 12. 44		„ 85.30
	<u>Sfr.412.73</u>	<u>Sfr.412.73</u>

Genève, la 2. januaro 1945. La kasero: *J. Kreis-Schneeberger*.

Raporto dil kaso-revizeri: La revizeri examenis detaloze omna pruvili sorgeme konservita e rangizita e konstatas ke omna kalkuli esas exakta. Ni do propozas l'aprobo dil yarala konti pri 1944, quankam li finas per deficitto rezultanta de la desfelica nuna eventa. La kasero meritas tante plu multe nia sincera danko.

Bern, 6. marto 1945 *J. Feierabend J. Kleiner*

Sustenanta pagi ricevita: Juon 20.—, Hildebrand 7.—, Beyeler 5.—, Fehlmann 5.—, Zimmermann 6.—, Feierabend 8.—, Inter-Service, por 2 numeri di „Progreso“ 100.—.

* * *

Grava avizo: La milito finis en Europa e ni esperas ke la postal komunikaji balde riestablisos. Tamaniere ni povos itere sendar „Progreso“ ad omne membri di ULI. Nia revuo devas tam balde kam posibla aparar quarfoye dum la yaro ye adminime 16 pagini. Por posibligar to, es necesa ke omna Idisto, qua ne pagis lua kontributaji dum la milito, facez lo nun (pagi al landal agenti di Progreso od a la kasero dil landala societi). Ta Idisti, qui pagos adminime la kontributaji por du yari (1944/45), recevos omna numeri di „Progreso“ aparinta dum la milito (no. 127/139). Helpez ni rikonstruktar nia movado! La komitato di ULI.

* * *

Qua vendas „Progreso“-numeri dil yari 1908/1914, anke Esperanto-dokumenti ante 1908 (jurnali, letri, postal karti edc.)? Me serchas relati kun mondolingvani pri traduki dil libreto da Palmer e Hornby, Anglia: „Mil vorti Ido“ (trad. Heinz Jacob) aden la lingui Franca, Italiana, Angla e Hispana. Filatelio-relati,ambio di Reda Kruco-marki deziresas da E. Anderegg-Chevalley, Horn a. Bodensee, Thg. (Suisia).

Uniono por la Linguo Internaciona

(Ido = Esperanto reformita)

Direktanta Komitato :

Prezidero

Hans Cornioley (Suisia)

Viceprezidero

J. Warren Baxter (Anglia)

Sekretario

Heinz Jacob (Anglia)

Vicesekretario e kasero

J. Kreis-Schneeberger (Suisia)

Reprezentero de IALA

Dro S. Auerbach (Anglia)

Akademio di Ido :

Prezidero

G. H. Richardson (Anglia)

Sekretario

Pedro Marcilla (Hispania)

Vicesekretario

Laszlo Horovitz (Hungaria)

Cetera membri dil komitato :

Kanoniko *E. Bogard* (Francia)

Dro Hans Brismark (Suedia)

P. Eriksson (Suedia)

J. Ferreres (Hispania)

Prof. E. Mathys (Belgia)

H. Meier-Heucké (Luxemburgia)

Karel Neumeister (Boh.=M.)

C. Papillon (Francia)

E. Thomsen (Dania)

Cetera membri dil akademio :

E. Bogard (Francia)

Hans Cornioley (Suisia)

Patro Kauling (Brazilia)

Dro Jean Laurent (Francia)

Patro Nakhla (Siria)

Dro M. A. O'Regan (Irlando)

Dro H. Palmer (Anglia)

Lektoro Janis Roze (Latvia)

L. Weber (Polonia)

Kontributaji por la Uniono

Membri kolektiva	sen abono di Progreso (nur por landala societi) —.50 SFr.
Membri abonanta	kolektiva od individuala, minima kontributajo 3.— SFr.
Membri sustenanta	adminime 6.— SFr.
Asociiti	la asociiti juas omna yuri ecepte la votoyuro e la yuro acceptar funciono, adminime 3.— SFr.
Aboni ordinara	4.— SFr.
Meceni	pagas segun volo e recevatas gratuite plura exempleri di Progreso, se ta deziro sat frue indikesas.

Pagi direktesez al centrala kasero dil Uniono *J. Kreis-Schneeberger*,
Case postale 27, *Genève 12*, Suisia. Chekokonto I/7202
od al kaseri dil landala societi.

☒ Imprimata da J. Kleiner, Monbijoustrasse 121, Bern. (Membro dil Uniono.)

